

ПІДПРИЄМНИЦТВО І ТОРГІВЛЯ

338.22

ПЗ2

 КОНДОР

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет

ПІДПРИЄМНИЦТВО І ТОРГІВЛЯ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Під загальною редакцією
д.е.н., проф. Ковальської Л. Л. і проф. Кривов'язюка І. В.

Рекомендовано
Вченою радою Луцького національного технічного університету
(протокол № 10 від 29.03.2016 р.)

Рецензенти:

В. П. Лещук — директор Луцької філії Тернопільського національного економічного університету, доктор економічних наук, професор;

М. В. Газуда — професор кафедри економіки підприємства ДВНЗ «Ужгородський національний університет», доктор економічних наук, професор;

Л. І. Байдакова — завідувач кафедри товарознавства та експертизи в митній справі Луцького НТУ, доктор технічних наук, професор.

П82 Підприємництво і торгівля: навчальний посібник / під заг. ред. д.е.н., проф. Л. Л. Ковальської та проф. І. В. Кривов'язюка. — К. : Видавничий дім «Кондор», 2018. — 620 с.

ISBN 978-617-7582-65-5

Навчальний посібник розкриває теоретичні та прикладні аспекти розвитку підприємництва та торгівлі. Визначено гносеологію та інституціональне середовище підприємництва. Виокремлено організаційно-правові, соціальні, фінансові, оцінювальні аспекти реалізації підприємництва. Розкрито необхідність формування бізнес-культури, планування підприємницьких ідей та оцінювання ризиків підприємницької діяльності. Охарактеризовано особливості здійснення підприємництва у різних сферах виробництва та торгівлі. Узагальнено специфіку біржової торгівлі, торговельної логістики, франчайзингу та маркетингу інновацій у сфері підприємництва.

До кожного розділу додається перелік основних понять, зміст ключових термінів, законодавчо-нормативна база, перелік контрольних питань до матеріалів розділу, навчальний практикум, рекомендована література.

Навчальний посібник стане настільною книгою та найкращим порадником у навчальному процесі для студентів і викладачів вищих економічних навчальних закладів за напрямком „ Підприємництво, торгівля та біржова діяльність”, стануть в нагоді усім тим, хто має намір самостійно поглибити знання з підприємництва та торгівлі.

УДК 330.341.1 (075.8)

ISBN 978-617-7582-65-5

© Волинчук Ю. В., Заводська О. М., Камінська І. М., Ковальська Л. Л., Кривов'язюк І. В., Кулик Ю. М., Марчук О. І., Мишко О. А., Оксенюк К. І., Павлюк Л. В., Фесіна Ю. Г., Хвищун Н. В., Циганюк Н. Є., 2018

© Видавничий дім «Кондор», 2018

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	7
РОЗДІЛ 1. ГНОСЕОЛОГІЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В СИСТЕМІ ГЕНЕЗИСУ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ.....	9
1.1. Компетенції та престижність професії підприємця.....	10
1.2. Бізнес і підприємництво: пошук спільного та відмінності.....	15
1.3. Короткий огляд генезису підприємництва в економічних теоріях.....	19
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	24
ПРАКТИКУМ.....	24
МІНІ-КЕЙС. ЖОВТО-СИНЯ ГОРДІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕКТОРУ ШВЕЦІЇ.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34
РОЗДІЛ 2. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА..	35
2.1. Сутність та характеристика базових інститутів економіки.....	36
2.2. Формування інституціональних умов розвитку підприємництва.....	44
2.3. Інституціональне регулювання підприємницького середовища в Україні.....	53
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	66
ПРАКТИКУМ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР.....	72
3.1. Сутність організаційно-правових форм господарювання та місце в них підприємницької діяльності.....	73
3.2. Підприємства та їх різновиди.....	77
3.3. Господарські товариства.....	88
3.4. Об'єднання підприємств.....	97
3.5. Інші організаційно-правові форми функціонування підприємницьких структур.....	100
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	102
ПРАКТИКУМ.....	102
ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ.....	109
ЗАДАЧІ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО РОЗВ'ЯЗАННЯ.....	111
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	113
РОЗДІЛ 4. БІЗНЕС-КУЛЬТУРА ТА ЕТИКА ПІДПРИЄМЦЯ.....	115
4.1. Бізнес-культура підприємництва.....	116
4.2. Етика підприємництва.....	119
4.3. Риси характеру підприємця. Мотивація підприємницької діяльності.....	123
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	126
ПРАКТИКУМ.....	126
СИТУАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ.....	128
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	136
РОЗДІЛ 5. СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО.....	137
5.1. Соціальна відповідальність у бізнесі.....	138
5.2. Сутність соціального підприємництва.....	142
5.3. Соціальне підприємство; види, функції.....	146

5.4. Організування підприємницької справи. Соціальні підприємницькі практики.....	149
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	153
ПРАКТИКУМ.....	154
СИТУАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ.....	156
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	158
РОЗДІЛ 6. ПІДПРИЄМНИЦЬКІ ІДЕЇ ТА ПРОЕКТИ. БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ.....	159
6.1. Підприємницькі ідеї, джерела їх виникнення та реалізації.....	160
6.2. Поняття проекту, його види та класифікація.....	164
6.3. Бізнес-план, особливості його написання.....	169
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	177
ПРАКТИКУМ.....	178
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	182
РОЗДІЛ 7. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	184
7.1. Характеристика фінансових ресурсів підприємства.....	186
7.2. Сутність, джерела і форми фінансового забезпечення підприємництва.....	193
7.3. Особливості фінансового забезпечення підприємництва з власних і залучених джерел.....	203
7.4. Позикові фінансові ресурси як джерела фінансового забезпечення підприємницької діяльності. Форми залучення позикових засобів.....	208
7.5. Методика визначення вартості складових елементів фінансових ресурсів підприємства.....	213
7.6. Оптимізація структури джерел фінансового забезпечення підприємництва.....	220
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	227
ПРАКТИКУМ.....	228
ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ.....	233
ЗАДАЧІ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО РОЗВ'ЯЗАННЯ.....	234
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	237
РОЗДІЛ 8. РИЗИКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	241
8.1. Поняття та види підприємницьких ризиків.....	242
8.2. Якісне оцінювання ризиків підприємницької діяльності.....	247
8.3. Кількісне оцінювання ризиків підприємницької діяльності.....	252
8.4. Ризик-менеджмент підприємницької діяльності.....	257
8.5. Напрями і методи регулювання та зниження ступеня ризиків підприємницької діяльності.....	263
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	267
ПРАКТИКУМ.....	267
ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ.....	273
ЗАДАЧІ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО РОЗВ'ЯЗАННЯ.....	274
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	275
РОЗДІЛ 9. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	278
9.1. Характеристика об'єктів оцінки в підприємницькій діяльності.....	279
9.2. Оцінювання підприємницького середовища.....	283
9.3. Аналіз підприємницької діяльності.....	293
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	303
ПРАКТИКУМ.....	303
СИТУАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ.....	305
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	308

РОЗДІЛ 10. ПІДПРИЄМНИЦТВО В СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА МАТЕРІАЛЬНИХ БЛАГ.....	309
10.1. Підприємництво за сферами, секторами та видами економічної діяльності.....	311
10.2. Підприємництво в сільському господарстві.....	331
10.3. Підприємництво за видом економічної діяльності «Промисловість».....	346
10.4. Підприємництво за видом економічної діяльності «Будівництво».....	368
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	388
ПРАКТИКУМ.....	389
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	393
РОЗДІЛ 11. ПІДПРИЄМНИЦТВО В СФЕРІ ПОСЛУГ.....	395
11.1. Сутність та класифікація торговельних послуг.....	396
11.2. Основні характеристики послуг.....	403
11.3. Система торговельних послуг.....	404
11.4. Сутність та види інжинірингових послуг.....	405
11.5. Транспортні послуги: характеристика та види.....	409
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	413
ПРАКТИКУМ.....	413
ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ.....	418
ЗАДАЧІ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО РОЗВ'ЯЗАННЯ.....	419
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	423
РОЗДІЛ 12. ПІДПРИЄМНИЦТВО В РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ.....	425
12.1. Підприємництво в торгівлі: основні категорії, функції та принципи.....	426
12.2. Сутнісна характеристика роздрібно торгівлі. Види і класифікація торговельних об'єктів.....	427
12.3. Спеціалізація та типізація об'єктів роздрібно торгівлі.....	437
12.4. Принципи розміщення об'єктів роздрібно торгівлі.....	444
12.5. Показники, що характеризують розвиток підприємництва в роздрібно торгівлі.....	446
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	448
ПРАКТИКУМ.....	449
ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ.....	453
ЗАДАЧІ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО РОЗВ'ЯЗАННЯ.....	453
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	455
РОЗДІЛ 13. ПІДПРИЄМНИЦТВО В СФЕРІ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ.....	457
13.1. Сутність та функції оптової торгівлі.....	458
13.2. Класифікація оптових торговельних підприємств.....	460
13.3. Технологія закупівлі товарів у оптових посередників.....	462
13.4. Організація забезпечення товарів у роздрібну мережу.....	464
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	468
ПРАКТИКУМ.....	469
ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ.....	472
ЗАДАЧІ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО РОЗВ'ЯЗАННЯ.....	473
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	475
РОЗДІЛ 14. БІРЖОВА ТОРГІВЛЯ.....	477
14.1. Сутність біржі та її економічна природа.....	478
14.2. Інструменти біржової торгівлі.....	483
14.3. Учасники біржової торгівлі.....	487
14.4. Механізм біржових операцій.....	492
14.5. Сучасні технології біржової торгівлі.....	501

14.6. Класифікація біржових торговельних майданчиків світу.....	505
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	507
ПРАКТИКУМ.....	508
ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ.....	513
ЗАДАЧІ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО РОЗВ'ЯЗАННЯ.....	516
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	517
РОЗДІЛ 15. ТОРГОВЕЛЬНА ЛОГІСТИКА.....	520
15.1. Завдання, функції та принципи торговельної логістики.....	521
15.2. Структура торговельної логістичної системи.....	526
15.3. Закупівельна логістика в торгівлі.....	528
15.4. Транспортна торговельна логістика.....	535
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	542
ПРАКТИКУМ.....	543
ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ.....	547
ЗАДАЧІ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО РОЗВ'ЯЗАННЯ.....	552
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	554
РОЗДІЛ 16. ФРАНЧАЙЗИНГОВА ФОРМА ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	555
16.1. Франчайзинг як спосіб організації власної справи.....	555
16.2. Види франчайзингу.....	562
16.3. Учасники франчайзингової форми підприємництва.....	566
16.4. Вибір ідеї для бізнесу.....	570
16.5. Як стати франчайзі.....	573
16.6. Європейський кодекс етики франчайзингу.....	576
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	579
ПРАКТИКУМ.....	579
ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗАННЯ СИТУАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ.....	584
СИТУАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО РОЗВ'ЯЗУВАННЯ.....	584
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	588
РОЗДІЛ 17. МАРКЕТИНГ ІННОВАЦІЙ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	590
17.1. Сутність та види маркетингу інновацій.....	591
17.2. Мета та завдання маркетингу інновацій.....	596
17.3. Управління маркетингом інновацій.....	598
17.4. Механізм маркетингу інновацій на підприємстві.....	603
17.5. Формування маркетингових каналів інноваційної продукції.....	605
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	608
ПРАКТИКУМ.....	608
ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ.....	611
ЗАДАЧІ ДДЯ САМОСТІЙНОГО РОЗВ'ЯЗАННЯ.....	612
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	616